

Κυριακή μετά την Ύψωσι (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Σεπτεμβρίου 13, 2019

Αποσπάσματα από την ομιλία ΝΕ΄ του αγίου Ιωάννου, αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως του Χρυσοστόμου, σχετικά με την **ανάγκη αυταπαρνήσεως για τα ουράνια αγαθά.**

«Τότε ο Ιησούς είπε στους μαθητές Του´ όποιος θέλει να με ακολουθήσει, ας απαρνηθεί τον εαυτό του, ας σηκώσει τον σταυρό του και ας με ακολουθήσει».

[...] Και πρόσεχε πώς ομιλεί χωρίς κανένα απολύτως εξαναγκασμό. Διότι δεν είπε, ότι κι αν ακόμη θέλετε, και αν δεν θέλετε, πρέπει να το πάθετε αυτό, αλλά τι είπε: «εάν κάποιος θέλει να με ακολουθήσει». Δε σας ζητώ δια της βίας, δε σας εξαναγκάζω, αλλά τον καθένα τον αφήνω κύριο της διαθέσεώς του´ για τον λόγο αυτό σας λέγω «αν κάποιος θέλει». Διότι σας προσκαλώ προς αγαθά, και όχι προς κακά και δυσάρεστα, όχι προς κόλαση και τιμωρία, ώστε να σας αναγκάσω. Πράγματι λοιπόν η ίδια η φύση του πράγματος είναι ικανή να προσελκύσει. Λέγοντας δε αυτά προσείλκυε ακόμη περισσότερο. Διότι **εκείνος που χρησιμοποιεί βία, πολλές φορές απομακρύνει, ενώ εκείνος που αφήνει τον ακροατή να ενεργήσει μόνος του, τον προσελκύει περισσότερο. Καθόσον η φροντίδα για κάποιον έχει μεγαλύτερη δύναμη από την βία.** Δια τούτο και ο Κύριος έλεγε´ «εάν κάποιος θέλει». Διότι, λέγει, είναι μεγάλα τα αγαθά που σας δίδω και τέτοια, ώστε και να προσέρχεσθε με την θέλησή σας. Πράγματι, δε θα ήταν δυνατό να προσελκύει κανείς με την βία, πολύ περισσότερο δε συμβαίνει αυτό στα ουράνια αγαθά. Διότι, εάν δε σε πείθει να προσέλθεις η φύση του πράγματος, δεν είσαι άξιος ούτε να λάβεις αλλ´, ούτε και αν λάβεις, θα γνωρίσεις καλά αυτό που έλαβες. Για τον λόγο αυτό, ο Χριστός, επειδή **σέβεται την ελευθερία μας, δεν αναγκάζει, αλλά προτρέπει.** Διότι, επειδή φαίνονταν να διαδίδουν πολλά, και ιδίως να στενοχωρούνται γι´ αυτό που ελέχθη, λέγει´ «Δεν χρειάζεται να ανησυχείτε και να ταρασσεσθε. Εάν δεν θεωρείτε το λεχθέν ως αίτιο απείρων αγαθών και σαν κάτι που συμβαίνει προς χάριν σας, δεν εκβιάζω, ούτε εξαναγκάζω, αλλά εάν κανείς θέλει να με ακολουθήσει αυτόν προσκαλώ. Αλλ´ όμως μην έχετε την γνώμη ότι αυτό είναι το να με ακολουθείτε, αυτό που κάνετε τώρα ακολουθώντας με. **Χρειάζεται να υπομείνετε πολλούς κόπους, πολλούς κινδύνους, εάν έχετε σκοπό να με ακολουθήσετε».**

Πρόσεξε όμως πώς και τον λόγο κάνει ευχάριστο. Διότι δεν περιορίζει τις δυσχέρειες μόνο σε αυτούς, αλλά και **παρουσιάζει την αλήθεια** αυτήν κοινή για όλη την οικουμένη, λέγοντας «εάν κανείς θέλει»· ας βαδίζει δηλαδή αυτήν την οδό, είτε είναι γυναίκα, είτε άνδρας, είτε άρχοντας, είτε αρχόμενος. Και εκ πρώτης όψεως φαίνεται μεν ότι μία είναι η αλήθεια που είπε, αλλ' όμως τρία είναι τα λεγόμενα· το **να απαρνηθεί κανείς τον εαυτό του**», το **«να σηκώσει τον σταυρό του»** και το **«να με ακολουθήσει»**. Και τα μεν δύο είναι στενά συνδεδεμένα, το άλλο όμως ελέχθη ως κάτι το ξεχωριστό. Αλλ' ας δούμε κατ' αρχήν **τι τέλος πάντων σημαίνει το να αρνηθούμε τον εαυτό μας**. Προηγουμένως όμως ας εξετάσουμε τι σημαίνει το να αρνηθούμε άλλον και τότε θα κατανοήσουμε πλήρως τι τέλος πάντων σημαίνει να αρνηθούμε τον εαυτό μας.

Τι σημαίνει λοιπόν να αρνηθεί κανείς άλλον; Εκείνος που αρνείται άλλο, επί παραδείγματι τον αδελφό του ή τον δούλο του ή οποιονδήποτε άλλο, και αν ακόμη τον δει να μαστιγώνεται ή να φυλακίζεται ή να οδηγείται προ των δημοσίων αρχών ή να πάσχει οτιδήποτε άλλο, δεν του συμπαρίσταται, δεν τον βοηθεί, δεν τaráσσεται η ψυχή του, δεν υποφέρει κάτι προς χάριν του, επειδή αποξενώθηκε τελείως από αυτόν. Τέτοια αδιαφορία λοιπόν θέλει να δείχνουμε για το σώμα μας, ώστε είτε το μαστιγώνουν, είτε το βασανίζουν, είτε το καίουν, είτε οτιδήποτε το κάνουν, να μην το λυπούμαστε. Ο Χριστός μάλιστα δεν είπε να μη λυπάται κανείς τον εαυτό του, αλλά να αποφεύγει να τον παραδίδει στους κινδύνους, στους αγώνες, και τέτοια να είναι η όλη στάση του σαν κάποιος άλλος να έπασχε αυτά. Και δεν είπε, «ας αρνηθεί», αλλά «ας απαρνηθεί»· με την μικρή πάλι αυτή προσθήκη δείχνει τον υπερβολικό βαθμό της αρνήσεως. Διότι πράγματι αυτό σημαίνει περισσότερο από εκείνο.

«Και ας σηκώσει τον σταυρό του». Αυτό προκύπτει από εκείνο. Διότι για **να μην νομίσεις ότι πρέπει να απαρνηθείς τον εαυτό σου μόνο ως προς τα λόγια, τις ύβρεις και τους ενδεχόμενους ονειδισμούς εναντίον σου, λέγει και μέχρι ποιου σημείου πρέπει να απαρνηθείς τον εαυτό σου· δηλαδή μέχρι θανάτου, και θανάτου επουείδιστου (σταυρικού)**. Για τον λόγο αυτό δεν είπε «ας απαρνηθεί τον εαυτό του μέχρι θανάτου», αλλά, «ας σηκώσει τον σταυρό του», δηλώνοντας τον αξιοκατάκριτο θάνατο· και ότι όχι μία φορά, ούτε δύο, αλλά καθ' όλη τη ζωή μας, πρέπει να το κάνουμε αυτό. **Συνεχώς** δηλαδή, λέει, να σκέπτεσαι τον θάνατο αυτό και καθημερινά να είσαι έτοιμος για σφαγή. Διότι, επειδή πολλοί μεν περιφρόνησαν τα χρήματα και την τρυφή και την δόξα, **δεν περιφρόνησαν όμως τον θάνατο**, αλλά φοβήθηκαν τους κινδύνους· εγώ, λέγει, θέλω ο δικός μου στρατιώτης να παλεύει μέχρι αίματος, και οι αγώνες να φθάνουν μέχρι θανάτου. Ωστε και αν είναι ανάγκη και θάνατο να υπομείνουμε, είτε τον αξιοκατάκριτο θάνατο, είτε να υποφέρουμε εξαιτίας κάποιας κακής υποψίας, όλα πρέπει να τα υποφέρουμε με γενναιότητα, και κατ' αυτόν τον τρόπο να χαιρόμαστε πιο πολύ.

«Και ας με ακολουθεί». Επειδή **είναι δυνατόν να πάσχει κανείς, χωρίς να ακολουθεί τον Χριστό, όταν κανείς δεν πάσχει χάρις Αυτού**· (καθόσον οι ληστές και οι τυμβωρύχοι και απατεώνες υποφέρουν πολλά και φοβερά, για να μη νομίσεις ότι αρκεί η ύπαρξη μόνο των δεινών, προσθέτει την προϋπόθεση των δεινών. Ποια λοιπόν είναι αυτή; Όπως πραγματοποιώντας αυτά και πάσχοντας, γίνεσαι δικός Του ακόλουθος· για να υπομένεις τα πάντα **χάρις Αυτού**· για να έχεις και την άλλη αρετή. Καθόσον και τούτο φανερώνει το «Ας με ακολουθεί»· ώστε να μην επιδεικνύουμε μόνο ανδρεία κατά την διάρκεια των δεινών, αλλά και φρόνηση και πραότητα και κάθε φιλοσοφική διάθεση. Αυτό είναι το να ακολουθούμε τον Χριστό όπως πρέπει, το να φροντίζουμε και για την άλλη αρετή και το **να υπομένουμε τα πάντα γι' Αυτόν**. Πώς λοιπόν δε είναι χαρακτηριστικό τέλειαν ανοησίας, το να μην επιδεικνύουμε την ίδια ανδρεία με αυτούς οι οποίοι χάνονται και μάλιστα ενώ πρόκειται να αποκομίσουμε τόσους στεφάνους; Αν και σε μας βέβαια και ο Χριστός παρίσταται, ως βοηθός· σ' εκείνους όμως κανείς.

Έδωσε φυσικά και προηγουμένως αυτήν την παραγγελία όταν απέστειλε αυτούς λέγοντας· «Προς τους εθνικούς μην πηγαίνετε· (διότι σας αποστέλλω ως πρόβατα ανάμεσα στους λύκους. Και θα οδηγηθείτε ενώπιον ηγεμόνων και βασιλέων)», τώρα δε εκτενέστερα μάλλον και αυστηρότερα. Διότι τότε ανέφερε μόνο τον θάνατο, εδώ δε έκανε λόγο και περί του σταυρού, και μάλιστα περί συνεχούς σταυρού· διότι, λέγει, «ας σηκώσει τον σταυρό του»· δηλαδή, **ας βαστάζει συνεχώς** και ας φέρει τον σταυρό. Και τούτο συνηθίζει να κάνει παντού, όχι εξ αρχής και προλογικά, αλλ' ησυχώς και σιγά σιγά να φέρει στο μέσο τα μεγαλύτερα από τα παραγγέλματα, για να μην παραξενεύονται οι ακούοντες.

Έπειτα, επειδή φαινόταν ότι είναι υπερβολικό αυτό που ειπώθηκε, δες πώς με τα επόμενα, τους παρηγορεί και **υπόσχεται βραβεία** τα οποία υπερτερούν των ιδρώτων· και όχι μόνο βραβεία, αλλά και την αντιμισθία της κακίας. Πράγματι γι' αυτή χρονοτριβεί περισσότερο, παρά για εκείνα, επειδή τους περισσότερους συνηθίζει να σωφρονίζει όχι τόσο η προσφορά των αγαθών, όσο η απειλή των φοβερών. Πρόσεχε λοιπόν πώς και από εδώ αρχίζει και σ' αυτό καταλήγει. «Διότι **εκείνος ο οποίος θέλει να σώσει την ζωή του, αυτός θα την χάσει. Εκείνος δε που θα χάσει την ζωή του εξαιτίας μου, αυτός θα την βρει** . Διότι τι έχει να ωφεληθεί ο άνθρωπος εάν κερδίσει τον κόσμο όλο, ζημιωθεί δε την ψυχή του; Ή τι είναι δυνατόν να δώσει ο άνθρωπος ως αντάλλαγμα της ψυχής του;». Αυτό δε που λέγει, σημαίνει· όχι από έλλειψη λύπης προς εσάς, αλλά από υπερβολική λύπη για την ακηδία σας, καθώς και από φροντίδα παραγγέλλω αυτά. Καθόσον **εκείνος ο οποίος λυπάται να τιμωρήσει το παιδί του, το καταστρέφει· εκείνος όμως ο οποίος δεν λυπείται, το διασώζει**.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην περίπτωση ενός στρατοπέδου. Αν δηλαδή ο στρατηγός, λυπούμενος για τους στρατιώτες, διατάζει να παραμένουν συνεχώς μέσα

σ' αυτό, και τους ευρισκομένους μέσα, χάνει μαζί με αυτούς. Για να μη συμβαίνει λοιπόν αυτό και σε σας, λέγει, πρέπει εσείς να είστε παρατεταγμένοι συνεχώς προς θάνατο. Καθόσον και τώρα πρόκειται να ανάψει εκ νέου πόλεμος φοβερός. Μην καθίσεις λοιπόν εντός, αλλ' ας εξέρχεσαι και ας πολεμείς· και αν πέσεις στην παράταξη της μάχης, τότε έζησες. Διότι εάν επί των πραγματικών πολέμων εκείνος που είναι έτοιμος προς σφαγή, αυτός πιο πολύ υπερισχύει των άλλων και είναι ακατάβλητος και φοβερότατος στους εχθρούς, αν και βεβαίως ο βασιλιάς, προς χάριν του οποίου πολεμεί, δεν δύναται μετά θάνατο να τον αναστήσει· πολύ περισσότερο επί των πολέμων αυτών των πνευματικών, όταν υπάρχουν και τόσο πολλές ελπίδες αναστάσεως, ο παραδίδων την ψυχήν του σε θάνατο θα την σώσει· κατ'ένα μεν τρόπο, διότι δε θα αιχμαλωτισθεί εύκολα· κατά δεύτερον δε, διότι και αν πέσει, θα οδηγήσει αυτήν προς υψηλότερα ζωή.

Έπειτα, επειδή είπε, ότι «εκείνος ο οποίος θέλει να σώσει την ζωή του, θα την χάσει, εκείνος δε ο οποίος θα την χάσει, θα την σώσει»· και στην πρώτη περίπτωση ανέφερε σωτηρία και απώλεια και στη δεύτερη σωτηρία και απώλεια, για να μη νομίσει κανείς ότι είναι της ίδιας αξίας η απώλεια και η σωτηρία στην πρώτη και στην δεύτερη περίπτωση, αλλά να γνωρίσεις καλά ότι μεταξύ της σωτηρίας εκείνης και αυτής τόση είναι η διαφορά, όση μεταξύ απωλείας και σωτηρίας· και εκ των αντιθέτων αποδεικνύοντας αυτά με μιας λέγει· «διότι τι έχει να ωφεληθεί ο άνθρωπος εάν κερδίσει τον κόσμο όλο, ζημιωθεί δε την ψυχή του»; Είδες πώς η παρά το πρόβλημα σωτηρία της είναι απώλεια, και χειρότερη κάθε απωλείας, επειδή και αθεράπευτη είναι, εφόσον δεν υπάρχει κάτι που να μπορεί να την εξαγοράσει; Διότι μη μου λες αυτό, λέγει, ότι έσωσε την ζωή του εκείνος ο οποίος διέφυγε τους τόσους μεγάλους κινδύνους, αλλά μαζί με τη ζωή του συναρίθμησε (ότι κέρδισε) και όλη την οικουμένη. Και τι το περισσότερο σ' αυτόν εκ τούτου, όταν χάνεται η ψυχή του; Πες μου, αν δεις τους δούλους σου να ζουν σε πολυτέλεια όμως τον εαυτό σου να βρίσκεται στα χείριστα κακά, άραγε θα κερδίσεις κάτι από το να είσαι κύριος; Καθόλου. Τούτο λοιπόν σκέψου και προκειμένου περί της ψυχής, όταν αυτή αναμένει την μέλλουσα καταστροφή καθ' ην στιγμή το σώμα διάγει εν πολυτελεία και πλούτω. «Τι είναι δυνατόν να δώσει ο άνθρωπος ως αντάλλαγμα της ψυχής του»; Πάλι επιμένει στο ίδιο. Μήπως, λέγει, έχεις να δώσεις άλλη ψυχή αντί της ψυχής σου; Αν χάσει βέβαια χρήματα, θα δώσεις χρήματα ή οικία ή δούλους, ή οτιδήποτε άλλο από τα υπάρχοντά σου· **αν χάσεις όμως την ψυχή, άλλη ψυχή δε θα μπορέσεις να προσφέρεις**· αλλά κι αν έχεις τον κόσμο, κι αν είσαι βασιλιάς της οικουμένης, δε θα μπορέσεις· και αν ακόμη καταβάλεις όλα τα πράγματα της οικουμένης μαζί με την ίδια την οικουμένη, να αγοράσεις μία ψυχή. Και τι το παράδοξο εάν αυτό συμβαίνει περί της ψυχής; Καθόσον και περί του σώματος θα έβλεπε κανείς να γίνεται αυτό. Και αν είσαι περιβεβλημένος αναρίθμητα διαδήματα, έχεις όμως εκ φύσεως ασθενικό σώμα και δυσθεράπευτο, δε θα μπορέσεις, κι αν ακόμη προσφέρεις όλη τη βασιλεία, να θεραπεύσεις το σώμα αυτό, κι αν ακόμη προσθέσεις αναρίθμητα σώματα και πόλεις και χρήματα. Τοιουτοτρόπως λοιπόν σκέψου και για την ψυχή· μάλλον και

πολύ σοβαρότερο για την ψυχή, και αφού αφήσεις όλα τα άλλα, γι' αυτήν να δαπανάς όλη σου την φροντίδα.

Μην λοιπόν, φροντίζοντας για τα ξένα, παύσεις να ενδιαφέρεσαι για τον εαυτό σου και τα δικά σου· αυτό κάνουν οι πολλοί τώρα, μοιάζοντας με αυτούς οι οποίοι εργάζονται στα μεταλλεία ως κατάδικοι. Εάν δε λέγεις ότι απολαμβάνεις των κόπων σου με το να πλουτίζεις, απόδειξε ότι η ψυχή σου ευφράνθηκε, ωφελήθηκε και τότε θα πεισθώ. Διότι **από όσα έχουμε, κυριότερο είναι η ψυχή**· εάν δε το σώμα παχύνεται, ενώ εκείνη φθείρεται, τίποτα δεν σου προσφέρει εσένα η ευεξία αυτή· αλλά θα σου πει πάλι ο Χριστός· «Τι είναι δυνατόν να δώσει ο άνθρωπος αντάλλαγμα υπέρ της ψυχής του;», **προτρέποντάς σε να στρέφεις συνεχώς προς εκείνη** (δηλαδή την ψυχή), **και για μόνη αυτή να ενδιαφέρεσαι**.

Αφού ενέπνευσε λοιπόν τον φόβο από εδώ, παρηγορεί τώρα και δια της υπευθυμίσεως των αγαθών. «Διότι μέλλει ο Υιός του ανθρώπου να έλθει περιβεβλημένος την δόξα του πατρός Του με τους αγγέλους Του, και τότε θα αποδώσει στον καθένα σύμφωνα με τα έργα του». Είδες πώς είναι μία η δόξα του Πατρός και του Υιού; Εάν δε η δόξα είναι μία, φανερό ότι και η ουσία είναι μία. Διότι εάν υπάρχει διαφορά δόξης σε μία ουσία («διότι άλλη είναι η λαμπρότητα του ηλίου, και άλλη της σελήνης και άλλη η λαμπρότητα των αστέρων· διότι άστρο από άστρο διαφέρει κατά την λάμψη» αν και πρόκειται περί μιας ουσίας), πώς εκείνων των οποίων η δόξα είναι μία, η ουσία θα νομισθεί άλλη; Διότι δεν είπε, (ότι θα έλθει) σε τέτοια δόξα την οποία έχει κι ο Πατέρας, για να μην υποπτευθείς πάλι κάποια διαφορά· αλλά φανερώνοντας το ακριβές, λέγει ότι θα έλθει περιβεβλημένος αυτήν ακριβώς την δόξα (του Πατρός), ώστε μία αυτήν και να θεωρούμε. Γιατί λοιπόν φοβάσαι, Πέτρε, λέγει, με το να ακούς θάνατο; Διότι τότε θα με δεις περιβεβλημένο την δόξα του Πατρός. Εάν δε εγώ θα είμαι εν δόξη, και εσείς θα είστε. Δε θα παύσουν στην παρούσα ζωή τα δικά σας· αλλά θα σας αναμένει κάποιο άλλο καλύτερο τέλος. Ωστόσο, αν και ανέφερε τα ευχάριστα, δε σταμάτησε μέχρι το σημείο αυτό, αλλά ανέμιξε και τα φοβερά με το να φέρει στο μέσο το δικαστήριο εκείνο και τις αναπόφευκτες ευθύνες, και την αμερόληπτη απόφαση και την μη εξαπατωμένη κρίση. Ασφαλώς δεν άφησε να φανεί ο λόγος μόνον μελαγχολικός, αλλά τον συνδύασε και με ευχάριστες ελπίδες. Διότι δεν είπε, θα τιμωρήσει τότε τους αμαρτωλούς, αλλά «θα αποδώσει στον καθένα σύμφωνα με τα έργα του». **Έλεγε δε αυτά, υπευθυμίζοντας όχι μόνο την τιμωρία στους αμαρτωλούς, αλλά και στους ενάρετους τα βραβεία και τους στεφάνους**.

Αλλ' ο Κύριος μεν είπε αυτά, για να ενισχύσει τους καλούς ανθρώπους, εγώ όμως πάντοτε φρίττω ακούγοντας αυτά· διότι δεν είμαι μεταξύ των στεφανουμένων. Νομίζω δε ότι και άλλοι συμμετέχουν στον φόβο και την αγωνία μου. Διότι ποιον δεν είναι ικανός να φοβίσει αυτός ο λόγος αν τον συνειδητοποιήσει κανείς, και να τον κάνει να φρίττει, και να τον πείσει ότι έχουμε ανάγκη του σάκκου της μετανοίας,

πολύ πιο μεγάλης νηστείας και από τον λαό των Νινευιτών; Διότι ο λόγος για εμάς δεν είναι περί καταστροφής μιας πόλης και του κοινού θανάτου, αλλά περί της αιωνίου κολάσεως και του ασβέστου πυρός.

Αυτούς τους ανθρώπους, λοιπόν, που επιδεικνύουν αληθινή μετάνοια, αφού μιμηθούμε κι εμείς ως ευχαριστούμε συνεχώς τον Θεό, ως υμνούμε Αυτόν σε όλη μας τη ζωή και ως φροντίζουμε για τη σωφροσύνη και τις άλλες αρετές, για να φανούμε και στον Θεό αρεστοί και στους ανθρώπους άμεμπτοι, και να επιτύχουμε τα μελλοντικά αγαθά, δια της χάριτος και της φιλανθρωπίας του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού δια τον οποίο και μετά του οποίου στον Πατέρα ανήκει η δόξα, η τιμή, η εξουσία, συγχρόνως στο Άγιο και ζωοποιό Πνεύμα, τώρα και πάντοτε, και στους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

ΠΗΓΕΣ:

· Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, Άπαντα των αγίων Πατέρων, Ιωάννου Χρυσοστόμου έργα, τόμος 67,σελ.63-78
(<https://drive.google.com/file/d/0ByZQkrKg4yKLc00xQlk2TnZfbVE/view>)

· Ιερού Χρυσοστόμου έργα, Υπόμνημα εις το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον, Πατερικές εκδόσεις ΕΠΕ «Γρηγόριος Παλαμάς», τόμος 11 ,σελ. 502-519, Θεσσαλονίκη 1990

(Επιμέλεια: Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος)